

Vlaams
Parlement

ingediend op **1512** (2017-2018) – Nr. 4
7 juni 2018 (2017-2018)

Verslag

namens de Commissie voor Buitenlands Beleid,
Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking,
Toerisme en Onroerend Erfgoed
uitgebracht door Karl Vanlouwe, Güler Turan en Herman De Croo

over het ontwerp van decreet

houdende instemming met
de Brede Economische en Handelsovereenkomst (CETA)
tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds,
en Canada, anderzijds,
ondertekend te Brussel op 30 oktober 2016
en met het gezamenlijk interpretatief instrument

*Samenstelling van de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden,
Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed:*

Voorzitter: Rik Daems.

Vaste leden:

Ingeborg De Meulemeester, Marc Hendrickx, Jan Van Esbroeck, Karl Vanlouwe, Karim Van Overmeire,
Manuela Van Werde;

Sabine de Bethune, Vera Jans, Ward Kennes, Johan Verstreken;

Rik Daems, Herman De Croo;

Tine Soens, Güler Turan;

Wouter Vanbesien.

Plaatsvervangers:

Cathy Coudyser, Danielle Godderis-T'Jonck, Andries Gryffroy, Sofie Joosen, Elke Sleurs,
Sabine Vermeulen;

Karin Brouwers, Griet Coppé, Joris Poschet, Valerie Taeldeman;

Jean-Jacques De Gucht, Marnic De Meulemeester;

Renaat Landuyt, Steve Vandenberghe;

Bart Caron.

Toegevoegde leden:

Stefaan Sintobin;

Christian Van Eyken.

Documenten in het dossier:

1512 (2017-2018) – Nr. 1: Ontwerp van decreet

– Nr. 2: Verslag van de hoorzitting

– Nr. 3: Amendementen

INHOUD

1. Inleidende uiteenzetting door Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed	4
2. Bespreking	7
2.1. Vragen en opmerkingen van de leden	7
2.2. Antwoorden van minister-president Geert Bourgeois	14
2.3. Replieken van de leden en bijkomende antwoorden van de minister-president.....	17
3. Stemmingen.....	20
3.1. Artikelsgewijze stemming.....	20
3.2. Stemming over het geheel	20
Gebruikte afkortingen	21

De Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed besprak op 27 maart, 8 mei en 29 mei 2018 het ontwerp van decreet houdende instemming met de Brede Economische en Handelsovereenkomst (CETA) tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en Canada, anderzijds, ondertekend te Brussel op 30 oktober 2016 en met het gezamenlijk interpretatief instrument.

Het ontwerp van decreet werd op 27 maart 2018 toegelicht. Op 8 mei 2018 vond een hoorzitting plaats, waarover een afzonderlijk verslag wordt uitgebracht (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1512/2). De bespreking en de stemmingen vonden plaats op 29 mei 2018.

1. Inleidende uiteenzetting door Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed

Minister-president *Geert Bourgeois* wijst erop dat de laatste drie jaar het dossier van CETA zeer nauw werd opgevolgd. Het siert deze commissie dat ze hier de nodige aandacht aan heeft gegeven, met hoorzittingen, diverse interpellaties, actuele vragen en vragen om uitleg en verscheidene bruggetjes naar CETA bij andere besprekingen.

De Vlaamse Regering wenste op de vooravond van het recente staatsbezoek naar Canada een positief signaal te geven aan de EU-partners en Canada. Dat is niet onnodig in tijden dat protectionisme de kop opsteekt en dat er ook in Vlaanderen vragen zijn over de meerwaarde en slagkracht van de EU. Het ging ook om een positief signaal naar de Vlaamse ondernemers en in het bijzonder kmo's, want het gaat hier om de welvaart en de tewerkstelling en een groot aantal jobs dat afhangt van de export.

De Vlaamse Regering pleit voor een intensere samenwerking, met een versterking van de internationale handel, faire en vrije handel, zonder protectionistische maatregelen die leiden tot een negatieve spiraal, afsluiten van de markten en hogere prijzen voor de consumenten. In Europa loopt nog steeds de discussie over de brexit, het terugtrekken van een lidstaat uit de grote interne markt die in Europa werd gecreëerd. Dat zijn allemaal evoluties die aantonen hoe belangrijk het is om goede, brede vrijhandelsverdragen te kunnen sluiten op het niveau van de EU.

Vlaanderen heeft van meet af aan sterk gewogen op de onderhandelingen, die jaren hebben aangeslept en veel alertheid vergden. Er werd van meet af aan en gedurende de hele duur van de onderhandelingen gewaakt over de behartiging van onze belangen.

Alle Vlaamse offensieve belangen zijn in het akkoord opgenomen en het is ook gelukt om de defensieve belangen ofwel uit het akkoord te houden ofwel zo op te nemen dat ze de facto een liberalisering uitsluiten.

Offensieve belangen

Maar liefst 99 procent van de douanerechten vallen weg: bijna 9000 tarieflijnen worden op nul gebracht. Dat geldt ook binnen Canada, want daar bestonden ook bijkomende provinciale heffingen voor bepaalde producten, die voor bijkomende complicaties zorgden.

Specifiek voor de landbouw wordt 92 procent van de tarieven weggewerkt, wat belangrijk is voor de Vlaamse peren- en appelsector. Vlaamse bedrijven zullen vrij hun diensten kunnen aanbieden in Canada. Dat geldt niet alleen voor de

gerenommeerde bouwbedrijven en baggeraars, maar ook voor ontwerpers en architecten bijvoorbeeld. CETA laat toe dat Vlaamse bedrijven meedingen naar Canadese overheidsopdrachten op alle bestuursniveaus, wat Canadese bedrijven overigens hier al mochten.

Defensieve belangen

De culturele en audiovisuele diensten, sommige landbouwproducten, maar ook onderwijs-, welzijns- en gezondheidsdiensten worden gevrijwaard. CETA opent nieuwe commerciële mogelijkheden voor de EU en Canada, die door de EU op 22 miljard euro per jaar worden geraamd. Voor de hele EU zou CETA een belangrijke boost kunnen betekenen voor de bilaterale handel in goederen en diensten.

Handelscijfers

De minister-president heeft op 15 maart 2018 tijdens het staatsbezoek in Canada de Vlaamse handelscijfers met Canada voor 2017 kunnen voorstellen. Nooit eerder exporteerden Vlaamse bedrijven meer naar Canada dan in 2017. Met een totaalbedrag van 2,19 miljard euro steeg de Vlaamse uitvoer naar Canada met maar liefst 23,2 procent in vergelijking met 2016. Die stijging van 412 miljoen euro of 23,2 procent is bovendien de derde op rij. Tegenover een invoer van 2,6 miljard euro klokt Vlaanderen af op het kleinste handelstekort in vijf jaar.

Met een bedrag van 2,19 miljard euro behaalde de Vlaamse uitvoer naar Canada niet alleen een absoluut record in 2017, ook de symbolische kaap van 2 miljard euro werd voor het eerst overschreden. Het aandeel van Vlaanderen in de totale Belgische uitvoer naar Canada was in 2017 goed voor 83,24 procent.

De minister-president acht het nog te vroeg om te spreken van een 'CETA-effect'. De voorlopige inwerkingtreding is maar vanaf september 2017 gebeurd en wellicht gebeurden de meeste transacties op basis van contracten die al eerder waren gesloten, maar wellicht is er toch al een klein effect van CETA en zeker ook een psychologisch effect.

Samenvatting van de inhoud van de overeenkomst

CETA is een vrijhandelsakkoord tussen de EU en Canada en de EU is daarvoor bevoegd. Zelfs grote Europese lidstaten kunnen geen afzonderlijke handelsakkoorden sluiten, wat VS-president Donald Trump nochtans lijkt te verkiezen. Dat internationale handelsverdragen een bevoegdheid zijn van de EU, is een goede zaak, want de afzonderlijke lidstaten zijn te klein en bovendien is er een interne markt met een 'level playing field'.

CETA is erop gericht Canadese en Europese bedrijven meer en betere kansen te geven in respectievelijk de Canadese en de Europese interne markt. Tegelijk moet dit akkoord de werkgelegenheid in Europa ondersteunen.

De voorliggende overeenkomst houdt een liberalisering in van de handel in goederen en diensten. Er zullen geen douanerechten moeten worden betaald bij de handel tussen de EU en Canada met uitzondering van een aantal zeer gevoelige sectoren, onder meer bepaalde landbouwproducten.

De overeenkomst omvat ook maatregelen die investeringen stimuleren en beschermen. De EU en Canada stellen hun markten open voor elkaars goederen, voor verschillende diensten en voor investeringen. Ook wordt de Canadese markt voor overheidsopdrachten opengesteld tot op het niveau van de provincies. De EU had, zoals al aangegeven, eerder al de markt opengesteld voor Canadese bedrijven. Nu is er dus wederkerigheid. In de VS is het daarentegen niet mogelijk

om mee te dingen naar overheidsopdrachten, onder meer als gevolg van de Jones Act.

De opening van de markten is van een ongeziene grootte en maakt CETA daarom exemplarisch. Vooral voor de Vlaamse gespecialiseerde constructiediensten betekent dit een grote opportuniteit.

Dit biedt de Europese bedrijven de kans om te concurreren met andere binnen- en buitenlandse bedrijven op de Canadese markt. Verder zullen de EU en Canada op het vlak van technische regelgeving nauwer samenwerken en transparanter zijn. Daarnaast worden de intellectuele eigendomsrechten beter beschermd. Ook de bestaande democratische rechten, consumentenrechten en milieunormen worden beschermd door de voorliggende handelsovereenkomst.

CETA is ook de eerste bilaterale economische overeenkomst van de EU waarin een speciaal rechtsstelsel voor investeringen is opgenomen voor de beslechting van geschillen tussen investeerders en staten: het ICS. Het voormalige arbitragesysteem voor investeringsgeschillen gaat over naar een rechtbankachtig systeem. Het is nog geen wereldwijd tribunaal, maar het is wel de bedoeling dit te laten uitgroeien tot een multilateraal investeringshof met onpartijdige rechters. De beide partijen hebben zich ertoe geëngageerd daar een leidende rol in te spelen.

Gemengd karakter, impact en stand van zaken bij andere overheden

Het gaat om een gemengde overeenkomst. Zowel de federale overheid als de gewesten en de gemeenschappen oefenen hun bevoegdheden uit.

Vlaanderen is de eerste om de overeenkomst aan het parlement voor te leggen, maar het federale niveau heeft intussen het voornemen om hier nu ook snel werk van te maken. Er werd zelfs een elektronische IKW georganiseerd, zodat dit dossier geen tweede maal aan de regering moest worden voorgelegd.

Acht EU-lidstaten hebben hun instemmingsprocedure al afgerond: Denemarken, Estland, Kroatië, Letland, Malta, Portugal, Spanje en Tsjechië.

Adviesverlening

De minister-president verwijst voor de details van de uitgebrachte adviezen naar bijlagen bij het voorliggend ontwerp van decreet. De SERV heeft gevraagd om schriftelijk geïnformeerd te worden over de naleving van de verbintenissen en over de activiteiten van het Comité Handel en Duurzame Ontwikkeling en het Forum voor het maatschappelijke middenveld, en op dat verzoek zal worden ingegaan.

Tijdens het staatsbezoek aan Canada spraken de Canadese handelsminister, die zeer vertrouwd is met Europa, en ook de andere Canadese ministers hun tevredenheid uit over de Vlaamse wil om snel werk te maken van dit handelsakkoord. Zij beklemtoonden ook dat ze dit als een blijk van vertrouwen zien in hun hoog ontwikkelde rechtstaat, met een cultuur die zeer dicht bij de Europese staat.

Op het advies van de Raad van State zal in deze toelichting niet gedetailleerd worden ingegaan. Desgewenst kunnen daar altijd vragen over worden gesteld. De Raad van State herhaalt ook hier zijn opmerkingen over de vermelding van de Franse Gemeenschapscommissie, waarop ook telkens hetzelfde antwoord wordt gegeven.

2. Bespreking

2.1. Vragen en opmerkingen van de leden

Ward Kennes kwalificeert CETA als belangrijk maar van een grote symboolwaarde. De meningen erover lopen sterk uiteen. De commissie hoorde beide kanten, met sprekers uit binnen- en buitenland. Het is evident dat Vlaanderen met een land als Canada, waarmee het economische, culturele en politieke affiniteit heeft, nauw wil samenwerken op heel wat terreinen, dus ook op handelsvlak. CD&V gelooft in vrijhandel, in het afstemmen van productnormen, in uitwisseling als meerwaarde voor de wereld. Toch zijn er enkele heikele punten aan dit verdrag, vaak terug te brengen tot ongerustheid over welke gevolgen het zal hebben voor de EU, waar de levensstandaard hoog is en waar er heel wat beschermende maatregelen zijn voor de culturele waarden, de gezondheid en de veiligheid. Het is logisch dat dergelijke vragen rijzen als de EU haar grenzen openstelt voor producten uit landen die niet helemaal op dezelfde lijn zitten. Het parlement kreeg heel wat geruststellende antwoorden, maar pas in de praktijk zal blijken of die ook kloppen.

Het ISDS is verlaten voor het ICS, wat in ieder geval een verbetering is. CD&V blijft echter pleiten voor een multilateraal investeringshof bij de Verenigde Naties en met beroepsrechters, een instantie die bevoegd zou zijn voor alle verdragen. België heeft over deze materie een advies gevraagd aan het Hof van Justitie in Luxemburg. Over andere dispuutbeslechtingdossiers heeft het hof zich al kritisch uitgesproken. Het lid begrijpt dat sommigen vragen om op de uitspraak te wachten, maar hij legt zich neer bij de beslissing van de Vlaamse Regering om het ratificatieproces voort te zetten. De Nederlandse regering heeft beslist de ratificatiebeslissing pas neer te leggen als het Hof van Justitie beslist heeft. De Vlaamse Regering heeft zich over deze optie nog niet uitgesproken. CD&V vraagt de regering om, nadat de parlementaire procedure afgelopen is, te overwegen om het Nederlandse voorbeeld te volgen, zeker daar het België zelf is dat het hof de vraag heeft gesteld.

De parlementsleden hebben geleerd dat het economische belang van de handel tussen België en Canada niet bijzonder groot is, wat uiteraard kan veranderen. Van bepaalde producten zoals chemische grondstoffen, bier en chocolade wordt verwacht dat de export zal toenemen. Sinds september zijn de handelsbeperkingen al weggevallen en de positieve gevolgen laten zich al voelen.

Hoewel het CD&V niet duidelijk is waarom de Vlaamse Regering de hoogdringendheid inriep, begrijpt zijn partij dat de regering ermee wil voortmaken. Naast de tarifaire belemmeringen, beoogt het verdrag niet-tarifaire belemmeringen tot een minimum te beperken, door kwalitatieve standaarden te harmoniseren, bijvoorbeeld op vlak van landbouw en voedsel. Ook op regelgevingsgebied zal er samen gewerkt worden aan harmonisatie. Hij benadrukt hoe belangrijk de garanties zijn dat het verdrag toekomstige Europese regelgeving, ook verstrengingen zoals binnenkort voor plastic, niet hindert. Europa hanteert een nultolerantie voor genetisch gemanipuleerde gewassen, aan de andere kant van de oceaan kijkt men daar anders tegenaan. De vraag is dus ook hoe het wegwerken van niet-tarifaire belemmeringen op dat vlak zal verlopen. Ook over veiligheid blijven er twijfels. Als er procedures aangespannen worden om goederen toe te laten die door Europa als niet-veilig beschouwd worden, zoals groeihormonen en asbesthoudende producten, dan valt altijd af te wachten hoe daarover beslist zal worden.

De Canadese melkveehouders krijgen een compensatie van 240 miljoen euro voor CETA. Dat gaat voor de spreker in tegen de geest van een handelsverdrag dat net gelijke concurrentievoorwaarden beoogt. Wie goedkoper kan produceren,

moet daar in de internationale handel de vruchten van kunnen plukken. Hij informeert of er zicht is op de impact op de EU-producenten van runds- en varkensvlees en of er afspraken gemaakt zijn om de nadelen voor hen te compenseren. De akkerbouw in de EU lijdt onder lage marktprijzen, daarbij komt nog dat de Europese landbouwsubsidies dalen. Aan de andere kant van de oceaan zijn de arealen veel groter. Wat zal de impact zijn als de productienormen en standaarden in Canada lager zijn?

Via het voorliggende ontwerp van decreet wordt het parlement gevraagd in te stemmen met toekomstige wijzigingen aan de overeenkomst met betrekking tot artikel 19.18 en artikel 13.9, lid 3. Is dit in andere landen een punt van discussie? Wordt die voorafgaande instemming overal gevraagd? Of zijn er landen waar wijzigingen wel een parlementaire ratificatieprocedure moeten doorlopen?

Welke toezeggingen heeft Vlaanderen op vlak van overheidsaanbestedingen gedaan? Gelden die ook voor de Vlaamse overheid, de steden en gemeenten, andere overheidsinstellingen en intercommunales? Mogen Canadese bedrijven dus ook deelnemen aan die aanbestedingen? Zo ja, hoe wordt dat in praktijk gebracht? Moeten er decreten voor aangepast worden? Is Canada ook zijn wetten aan het aanpassen opdat Europese bedrijven daar aan overheidsaanbestedingen van de diverse beleidsniveaus kunnen deelnemen? Moeten bedrijven de klassieke bulletins raadplegen om op de hoogte te zijn van aanbestedingen? Deze vragen zijn al deels beantwoord door experts, hoewel die het onderling zeker niet altijd eens waren. Daarom is het goed dat ook de minister-president, de politiek verantwoordelijke van Vlaanderen, ze beantwoordt.

Wouter Vanbesien vindt de vragen van Ward Kennes relevant. Dat hij ze zo voorzichtig formuleerde, heeft allicht te maken met zijn aard, maar ook met zijn politieke positie. Het is immers voor iedereen duidelijk dat het niet nodig is het verdrag snel te ratificeren. De enige reden is profilering: nadat Wallonië in het internationale nieuws kwam om zijn kritische houding, wil de regering Vlaanderen profileren als één van de beste leerlingen van de klas. Nochtans zijn er heel wat redenen voor zorgvuldigheid. Nog heel wat informatie, noodzakelijk om het verdrag te beoordelen, is op komst. Zo hebben de EU en Canada afgesproken de investeerder-staatgeschillenregeling beter uit te werken en er meer informatie over te geven. Het gezamenlijke uitleggingsinstrument kondigt een verdere bespreking aan van de gedragscode die onpartijdigheid van de leden van de rechtbanken moet waarborgen; van de methode en het niveau van de bezoldiging; van de selectieprocedure van de rechters of bemiddelaars. In een bijkomende verklaring wordt meer duidelijkheid aangekondigd over een betere toegang tot de geschillenregeling voor kmo's en particulieren en over het beroepsmechanisme. Het is evenmin duidelijk wat er precies bedoeld wordt met de passage dat het beroepsmechanisme moet zorgen voor een samenhang met de in eerste aanleg gewezen beslissingen. Weet de minister-president hoe ver het daarmee staat? Zowel Canada als de EU willen daarop wachten vooraleer CETA in werking te laten treden, net opdat de lidstaten zich er nog over kunnen buigen vooraleer te ratificeren. Waarom wil Vlaanderen daarop niet wachten?

België heeft een advies gevraagd aan het Hof van Justitie over de wettelijkheid van CETA. Volgens de huidige verdragsbepalingen mag een orgaan het Europese recht interpreteren zonder dat er een beroep mogelijk is bij de Europese rechtbank, wat zou kunnen ingaan tegen het Europese verdrag. Waarom wil de Vlaamse Regering daar niet op wachten? Een laatste stukje informatie waarop beter gewacht wordt is de uitspraak van het Duitse Bundesverfassungsgericht, verwacht tegen het einde van het jaar.

In een bijkomende verklaring bij de Raadsnotulen 37 van België staat dat de federale staat of een voor landbouw bevoegde deelentiteit, zich het recht voorbehoudt een vrijwaringsclausule in te roepen ingeval van onevenwicht op de markt, zelfs als die er maar is voor één enkel product. Binnen twaalf maanden na de ondertekening van CETA zullen specifieke drempels worden vastgelegd om te bepalen wat met onevenwichtigheden op de markt wordt bedoeld. Is dat al gebeurd? Wat zullen ze precies betekenen voor de Vlaamse landbouw?

Regelgevende samenwerking houdt niet alleen in dat beide partners zullen samenwerken, maar ook dat ze erop zullen toezien dat nieuwe regels zo weinig mogelijk belastend zijn voor handel. Daarvoor zal een kluwen van comités en subcomités van ambtenaren instaan die bedrijven en landen kunnen uitnodigen om een en ander vooraf te bekijken. De kwestie van de transparantie rijst: hoe zullen burgers en parlementen dat kunnen volgen en controleren? Die samenwerking heeft immers een rechtstreekse impact op sociale, milieu- en consumentenbescherming. In CETA staat niets over bekendmaking van agenda's, verslagen, inzagerecht, lijsten en representativiteit van deelnemers. De informatie die nu over de eerste stappen vrijgegeven wordt, is in ieder geval zeer beperkt. Ngo's hebben al meer openheid gevraagd, maar zijn afgewimpeld. Bovendien is dit soort samenwerking een trendsetter, want ook in de akkoorden met Japan, Mexico, de Mercosur, Tunesië, Australië en Nieuw-Zeeland zou ze kunnen worden ingevoerd, wat het geheel tot een nog groter kluwen zal maken dat de besluitvorming vertraagt en belast, maar vooral de transparantie teloor doet gaan. Hoe zal volgens de minister-president openheid gegarandeerd worden?

Voor de bestaande regelgeving zullen de partijen een systeem ter erkenning van gelijkwaardigheid uitwerken. Is daar al iets over afgesproken? Welke informatie zal de regering daarover krijgen? Wordt ze betrokken bij de uitwerking van de richtsnoeren? Over de wederzijdse erkenning of aanvaarding van bestaande regels heeft de spreker dezelfde vragen. Welke garanties zijn er voorts dat de erkenningen de sociale en milieu- en consumentenbescherming niet zullen aantasten?

Voor de liberalisering van de diensten, een belangrijk onderdeel van CETA, maakt de EU voor het eerst gebruik van een negatieve lijst: alles wordt geliberaliseerd behalve wat er op de lijst staat. De achtentwintig lidstaten zijn daarvoor op een wat ongecoördineerde en zelfs inconsistente manier tewerkgegaan, zodat niet duidelijk is welke sectoren wel en niet beschermd zijn. Is Vlaanderen hierbij verdergegaan dan het tot nog toe ging? Welke diensten zal het in uitvoering van CETA moeten openstellen voor Canadese bedrijven die tot nog toe voor hen niet toegankelijk waren? Worden daar nog middenveldorganisaties zoals werknemers- en werkgeversorganisaties en mutualiteiten bij betrokken?

Over duurzame ontwikkeling, milieu- en arbeidsnormen staan er hoofdstukken in CETA die wel bindend zijn maar eigenlijk niet afdwingbaar. Groen is voor vrije én eerlijke handel. Als er afspraken worden gemaakt over de vrijheid van de handel, moet dat ook gebeuren over de eerlijkheid ervan. Hij pleit voor een gelijk niveau van afdwingbaarheid voor eerlijke handel als voor investerings- en handelsbescherming.

Güler Turan zal zich vooral beperken tot vragen en bij de volgende bespreking positie innemen. Ze herinnert eraan dat actiegroepen meer dan 16.000 handtekeningen moesten verzamelen vooraleer het parlement zich echt wou buigen over CETA. Hun vraag om verdere hoorzittingen werd echter afgewezen. Deze commissie heeft er dan zelf maar één georganiseerd over het instemmingsdecreet. Parlementsleden stelden daar heel wat vragen, maar op enkele essentiële vragen kregen ze geen antwoord: over asbestregels, over voedselvei-

ligheid, landbouwcompensaties. Op een zachte manier heeft Ward Kennes die vragen hier vandaag herhaald. Ze is benieuwd of er deze keer wel antwoorden op zullen komen.

De handels- en investeringsakkoorden van de nieuwe generatie gaan veel verder dan louter handel drijven en markten openen voor goederen en diensten. Ze leggen de interne regels maar ook de besluitvormingsprocedures aan banden, wat raakt aan de democratische systemen en fundamenten. Bovendien creëren de handelsakkoorden supranationale instellingen die ondemocratisch veel macht krijgen. Van de zes sprekers op de hoorzitting was er één, de vertegenwoordiger van Voka, die een absolute voorstander was van CETA. Hiddo Houben van het directoraat-generaal Handel van de EC heeft een veeleer neutrale uiteenzetting gegeven, over de procedure, de rol van Karel De Gucht enzovoort. De econoom Jan Van Hove van de KBC, wees op de beperkte omvang en groei van de handel met Canada. De vertegenwoordigers van de consumenten- en milieuorganisaties en een onafhankelijke researcher waren tegen het verdrag. De spreekster blijft zelf met heel veel vragen zitten en het verrast haar dan ook niet dat ook meerderheidspartijen die met een open blik kijken en niet blindelings een communautaire politieke agenda volgen, met vragen zitten. De jurist van ClientEarth vond de houding van de Vlaamse overheid dramatisch. Hij wees erop dat andere lidstaten, zoals Nederland, de publicatie (neerlegging) van de ratificatie on hold zetten omdat België een vraag aan het Hof van Justitie gesteld heeft. Ook de vragen van de 16.000 ondertekenaars van het verzoekschrift blijven onbeantwoord. De regering legt ook vragen en aanbevelingen van de Raad van State naast zich neer.

In de memorie van toelichting dringt de regering aan op een snelle ratificatie gezien het geopolitieke belang van de overeenkomst. Ze vraagt de minister-president wat dat belang precies is en waarom dit de ratificatie dringend maakt. De overeenkomst is al sinds september grotendeels van toepassing maar vooralsnog is de grote groei uitgebleven. Wat maakt het dossier dringend: het werkbezoek aan Canada van maart, een communautaire cinema uit verkiezingsoverwegingen ...? En wat is dat geopolitieke belang volgens de meerderheidspartijen dat maakt dat ze niet willen wachten op het advies van het Hof van Justitie over de wettelijkheid van het akkoord? Zij stelt zelf voor om extra hoorzittingen te houden over voedselgaranties, milieuafdwingbaarheid, asbesthoudende producten, landbouw enzovoort.

De Raad van State stelt dat Vlaanderen enkele handelsbelemmerende regels moet wijzigen, eigenlijk voordat het verdrag zelfs voorlopig in werking treedt, wat in september 2017 gebeurde. Om welke regels gaat het, welke decreten en administratieve regels? In welke volgorde en tegen wanneer moeten die aanpassingen gebeuren? Ze vraagt de minister-president daar een lijst van aan het parlement te bezorgen. Zo de regering die niet wijzigt, kan ze gedagvaard worden voor pseudorechtbanken.

Welke toezeggingen heeft Vlaanderen op het vlak van overheidsaanbestedingen aan Canada gedaan? Zijn ook steden, gemeenten, provincies en andere overheidsinstellingen zoals intercommunales erdoor gebonden? Hoe worden de toezeggingen in praktijk gebracht? Ook dat vergt volgens de Raad van State heel wat aanpassingen, in decreten en besluiten, waar de regering nog lang niet klaar mee is. Hoe zit het met de invoering in Canada? Wanneer zullen Vlaamse ondernemingen op de overheidsaanbestedingen daar kunnen intekenen? Hoe zullen ze erover geïnformeerd worden? Deme en andere baggerbedrijven zijn de enige begunstigen die men kon bedenken. Heeft Europa al een lijst van de aanpassingen gekregen van Canada? Ze neemt aan dat de Vlaamse Regering, nu ze zo snel wil gaan, de ondernemingen al een overzicht kan geven van de mogelijkheden. Alle Vlaamse bedrijven, groot, klein en middelgroot staan

blijkbaar klaar om de Canadese markt te veroveren. Hoe verklaart de minister-president dat de export nu al gegroeid is met 23 percent na de invoering van CETA? Volgens professor Jan Van Hove komt dat gewoon omdat Canada in de belangstelling staat, niet door het akkoord zelf.

Ook de invoering van de notice-and-commentprocedure vergt volgens de Raad van State nieuwe regels. Hoe zal die procedure eruit zien? Welke impact zal ze hebben op Vlaanderen? Wanneer plant de minister-president de noodzakelijke aanpassingen? Moet de Vlaamse Regering haar ontwerpen en besluiten voortaan eerst laten zien aan de Canadese bedrijven vooraleer ze aan het Vlaams Parlement voor te leggen? Hoe zullen de documenten aan Canada bezorgd worden? Wie bundelt en onderzoekt de opmerkingen? Hoe zullen ze verwerkt worden? Zullen de Vlaamse bedrijven ook de Canadese ontwerpen inkijken? Terzijde laat de spreekster merken dat ze het wat tragikomisch vindt dat parlementsleden vragen blijven stellen waarop er maar geen antwoord komt.

Voor CETA moet België ook enkele verdragen van de IAO ratificeren waarvan het nog geen partij is. Om welke verdragen gaat het? Zijn er daarover al afspraken met de andere deelstaten en de Federale Regering? Volgens de Raad van State engageert België en dus ook Vlaanderen zich met CETA om bepaalde internationale verdragen, onder andere bepaalde artikelen van het verdrag inzake octrooirecht van 1 juni 2000, na te leven zonder er zelf partij in te zijn. Noch de beslissing, noch het internationaal verdrag is dus aan het Vlaams Parlement voorgelegd en toch moet Vlaanderen zich eraan houden. Qua democratisch deficit kan dat tellen. Ze informeert welke implicaties die verdragen hebben, bijvoorbeeld inzake octrooirecht, voor buitenlandse en Vlaamse bedrijven.

Op 27 oktober 2016 bereikten de Belgische overheden een intra-Belgisch akkoord dat de weg vrijmaakte voor de voorwaardelijke instemming met CETA. Punt c van dit akkoord gaat over het supranationale gemengde comité dat CETA opricht en dat bindende beslissingen kan nemen. De regeringen van de deelentiteiten geven aan dat ze daarover telkens de voorafgaande instemming van het parlement zullen vragen en een eventueel regelgevingsbesluit van het comité telkens zullen melden. Dat voornemen is ondertekend en het staat in de notulen van de Europese Raad, maar het wordt in de memorie van toelichting niet meer bevestigd. Is de Vlaamse Regering daar dan van afgestapt? Wat doet dat supranationale gemengde comité precies? Is dat al samengekomen? Wat stond of staat er op de agenda? Welke bindende beslissingen kan dat comité nemen? Is er al een lijst van welke bindende beslissingen er eerst zullen komen?

In het ontwerp van instemmingsdecreet vraagt de Vlaamse Regering dat het parlement bij voorbaat instemt met belangrijke wijzigingen krachtens de artikelen 13.9, lid 3, en 19.18, van de handelsovereenkomst. Ze vraagt de volksvertegenwoordigers van wie ze de autoriteit kregen om dergelijke carte blanche te geven. Aan de minister-president vraagt ze wat die artikelen precies inhouden en welke wijzigingen eraan denkbaar zijn. Wordt die instemming ook gevraagd aan de parlementen van andere landen? Zo ja, hoe denken die erover? Is het al besproken in de Europese werkgroepen? Het zou van goed bestuur getuigen dat, zoals de Raad van State adviseert, het parlement vraagt om de draagwijdte en de grenzen van de toekomstige wijzigingen te kennen en dat het de mogelijkheid behoudt zich erover uit te spreken. Het zou volstaan artikel 2.2 van het instemmingsdecreet te schrappen. Dit artikel, gecombineerd met de pseudorechtbanken, ontnemt het parlement democratische verantwoordelijkheden en het ondermijnt juridische zekerheden.

Karl Vanlouwe klasseert wat hij net gehoord heeft als theateraal. Bij het debat over de brexit, die een enorme invloed zal hebben op de Vlaamse economie, en de vragen om uitleg over handels- en investeringsverdragen met Japan,

Singapore, Australië, die in de eerste onderhandelingsronde zitten, bleef de voltallige oppositie afwezig. Dit verdrag zit in de eindfase, nadat er ruim de tijd genomen is om alles op punt te zetten. Op de Canada-EU-top van 6 mei 2009 in Praag werden de CETA-onderhandelingen aangekondigd. Alle Europese lidstaten, deelstaten inclusief, gaven toen een mandaat aan de Europese Commissie om de besprekingen over een handelsverdrag te voeren. In 2011, met sp.a nog altijd in de regering, werd dat mandaat bevestigd. Op de EU-Canadatop van 26 september 2014 in Ottawa werd de ontwerptekst vastgelegd. Meer dan acht jaar na de aankondiging en meer dan dertig onderhandelingsrondes later is CETA in september 2017 deels in werking getreden. Het Vlaams Parlement heeft er al heel wat tijd aan gewijd, met besprekingen, hoorzittingen en debatten. Het heeft er een voorstel van resolutie over goedgekeurd (*Parl.St.* VI.Parl. 2016-17, nr. 919/3). Ook een andere deelstaat, waar sp.a aan de macht is, heeft een resolutie ter ondersteuning van het handelsverdrag goedgekeurd.

Het lid is het niet met Güler Turan eens dat bij de hoorzitting alle sprekers behalve één tegen het handelsverdrag waren. Laurens Ankersmit van ClientEarth zei dat er geen land ter wereld zo achterlijk is op vlak van consumentenbescherming, milieu en klimaat als Canada. Dat is beschamend voor iemand die pretendeert een deskundige te zijn. Hij gaf nog andere foute interpretaties, bijvoorbeeld dat ICS niet meer is dan het ISDS met aanpassingen in de selectie en de aanstelling van de arbiters. En met die juridische onzin zwaait de oppositie nu. Ook wat die spreker zei over het Achmea-arrest is juridisch niet correct, daar het niet op CETA van toepassing is.

Andere sprekers wezen objectiever op voor- en nadelen. Voka wees op het belang van de Canadese exportmarkt, waar Vlaanderen inderdaad nog niet veel naar uitvoert, hoewel dat wel stijgt. CETA is volgens die spreker geen garantie op succes maar wel de basis voor een sterkere handels- en investeringsrelatie. Vlaamse ondernemingen moeten wel goed geïnformeerd en begeleid worden.

Het lid nam deel aan een werkbezoek van de commissie Brussel aan Quebec. Het Waalse standpunt was daar een belangrijk nieuwsitem. Niemand begreep er waarom een kleine deelstaat van België, met amper export naar Canada, verzet voerde tegen het verdrag. Eigenlijk voerde Wallonië gewoon oppositie tegen Vlaanderen. Wallonië heeft zich in de kijker gewerkt, maar of het er voordeel uit haalde, betwijfelt hij. Vlaanderen ondervond er wel nadeel van. Gelukkig is de zaak gedeblokkeerd geraakt.

Vlaanderen is een kleine natie, maar wel een exportland met belangrijke havens. Het heeft er dus belang bij dat tarifaire en andere handelsbelemmeringen worden weggewerkt. Vlaanderen heeft offensieve en defensieve belangen bij het handelsverdrag. ICS is baanbrekend op het vlak van investeringsbescherming. Het zet een standaard voor de multilaterale benadering en is waarschijnlijk – met meer onafhankelijkheid, meer expertise, professionele rechters, de beroepsmogelijkheid en een voortdurende evaluatie – een stap vooruit ten opzichte van ISDS, dat gedurende vele jaren zijn nut bewezen heeft. Er bestaan ongetwijfeld betere systemen, maar in ieder geval ook veel slechtere. Het hoofdstuk over kmo's is in het belang van heel wat Vlaamse ondernemingen. Daar de EU de investeringsonderhandelingen voert, legt ze meer gewicht in de schaal om standaarden op te leggen en op te krikken dan lidstaten apart. Omdat de EU en Canada zoveel gemeen hebben, onder andere de open economie en de hoge standaarden, kunnen ze gemakkelijk de grenzen voor elkaar openen. De import uit Canada is dan weer goed voor de consument en kan de prijzen drukken. Dat regulerende instanties van bij aanvang van reguleringsdossiers samenwerken, voorkomt latere discussies. Kortom, het verdrag is goed voor Vlaanderen, voor de economie, voor jobcreatie en voor de welvaart. Vlaanderen heeft dus alle belang bij een snelle ratificatie. Canada is een nieuwe markt, het deelt de

normen en waarden van Vlaanderen. Dat is de Canadese minister voor Handel komen toelichten aan de parlementen. Canada is een strategische bondgenoot in het streven naar een vrijhandelssysteem, temeer omdat het onzeker is waar Donald Trump op dat vlak heen gaat en handelsoorlogen niet meer ondenkbaar zijn. Hij refereert ook aan de discussies met China.

Samengevat: 99 percent van de tariefheffingen zullen verdwijnen; 92 percent van de tarieflijnen in landbouw zullen tot nul herleid worden; Canada vormt een nieuwe afzetmarkt voor appels en peren, zo belangrijk na het Russische embargo. Dat past perfect in wat gezegd werd op de rondetafelconferentie van half april over de brexit: bedrijven moeten creatief zijn, productieprocessen aanpassen maar tegelijk op zoek gaan naar nieuwe afzetmarkten. Voor Vlaanderen is het ook goed dat de chemische en farmaceutische industrie gemakkelijker handel zal kunnen drijven met Canada. De markttoegang voor diensten en dienstverleners wordt verbeterd, de handel in diensten wordt beter geregeld. Diploma's en bepaalde beroepskwalificaties worden wederzijds erkend, waardoor het gemakkelijker wordt te werken of een dienst te verlenen in het land van de handelspartner. Vlaamse bedrijven kunnen nu ook meedingen naar de aanbestedingen van de verschillende Canadese overheidsniveaus, wat onder andere voor de baggerbedrijven gunstig is. Voorts zijn er uitgebreide innovatieve hoofdstukken over duurzame ontwikkeling, waarin onder andere de betrokkenheid van het middenveld bij de uitvoering van het akkoord geregeld wordt. Audiovisuele en overheidsdiensten zoals onderwijs, gezondheid en welzijnsdiensten zijn gevrijwaard van marktliberalisering.

Hij benadrukt opnieuw dat Vlaanderen leeft van de export en belangrijke havens heeft. Per capita exporteert het driemaal meer dan Duitsland. Met 1,8 miljard euro in 2016 is bijna 90 percent van de Belgische export richting Canada afkomstig van Vlaanderen. CETA is een breed en omvattend handels- en investeringsakkoord met een land dat sterk aanleunt bij de Europese normen en waarden en dat zeker niet achter is op vlak van consumentenbescherming, milieu en klimaat. Beide partijen hechten veel belang aan vrije en eerlijke handel. Een snelle ratificatie door Vlaanderen is het beste signaal voor alle handelspartners en Canada in het bijzonder. De N-VA wil een open economie die geen muren optrekt, en, zeker in deze tijden van protectionisme, met vertrouwen een vrije en eerlijke handel voert op basis van degelijke en moderne handelsregels. CETA zet een nieuwe inhoudelijke standaard. Het is een modern handels- en investeringsbeschermingsakkoord dat de hoge Europese standaarden beschermt en verder uitdraagt. Zowel Canada als de EU zijn toegewijd aan het bevorderen van internationale vrede, welvaart en veiligheid door middel van een doeltreffend multilateraal stelsel en door het bevorderen van de internationale rechtsorde. Om die reden zal de N-VA het voorliggende ontwerp van decreet dan ook goedkeuren.

Herman De Croo is verheugd over de ommekeer in de manier waarop de laatste decennia handelsverdragen worden benaderd en goedgekeurd. Terwijl het voorheen een louter formele aangelegenheid was zonder veel debat in het parlement, wordt er nu gezocht naar de beste manieren om de burgers te beschermen en vrijheden uit te oefenen. Tegenstanders verwijzen naar de houding van andere parlementen om de ene of andere vraag te legitimeren. Daar het hier een gemengd verdrag betreft, zullen er zich een vijftigtal Europese parlementen over buigen, allen representatieve democratieën, met hoorzittingen en onder invloed van media, drukingsgroepen enzovoort. Hij heeft veel respect voor de 16.000 burgers die een verzoekschrift indienen, maar evenzeer voor de 5 miljoen burgers namens wie het Vlaams Parlement zal beslissen. Het is niet dat het proces verdoken of ijlings verliep: de teksten zijn openbaar, de onderhandelingen lopen bijna tien jaar. Hoewel hij het goed vindt dat de oppositie zich laat gelden, vragen stelt en tot uitleg dwingt, zijn er toch enkele aspecten die hem

verwonderen. Het Europees Parlement, dat een representatief orgaan is en geen academische club, heeft CETA na lange debatten goedgekeurd. Alle regeringen hebben zich in de Europese Raad eenparig voorstander verklaard. Toch wil de oppositie uitstel, waarbij ze het voorstelt dat Vlaanderen daardoor beter doet dan anderen. Wat hem ook verwondert, is dat tegenstanders voorstanders als verduiveld en verblind voorstellen en een zwart-witte tegenstelling scheppen. Ze doen alsof de voorstanders tegen de gezondheid van de mensen zijn, tegen de bescherming van het milieu en tegen het zegevieren van het recht.

Om daar wat klaarder in te zien, grijpt hij terug naar de ontstaansredenen van CETA. Intercontinentale samenwerking wordt door de voorstanders als een manier gezien om de wereld te verbeteren, iets wat de burgers aan beide zijden van de oceaan dient. Meer dan tarieven verminderen, uitwisseling van onder meer diensten en goederen vergemakkelijken, worden er met het verdrag muren gesloopt tegen buitenlandse concurrentie, typisch voor de Noord-Amerikaanse landen. Vreest de oppositie dat een vooruitgang op dat continent automatisch een achteruitgang zou betekenen op het Europese continent? Ze uit ook twijfels bij het systeem dat moet toezien op de correcte uitvoering van het verdrag. Zijn ervaring leert de spreker dat het altijd moeilijk is de onderhuidse niet-tarifaire valkuilen te vermijden. Het is een goede zaak dat men klaarheid tracht te krijgen. Eens beslist, hoopt hij dat wie tot de minderheid hoort, de beslissing zal respecteren, zoals het hoort in een democratie. Zijn fractie heeft goed geluisterd naar vragen en antwoorden, ze heeft opmerkingen en kritische bemerkingen overwogen en zal het ontwerp van decreet goedkeuren.

2.2. Antwoorden van minister-president Geert Bourgeois

Minister-president *Geert Bourgeois* is teleurgesteld dat de oppositie het, na de talrijke debatten, hoorzittingen en vergaderingen die het Vlaams Parlement al aan CETA gewijd heeft, houdt bij casuïstische en gedetailleerde vragen en geen standpunt inneemt. Dat komt de kwaliteit van het debat niet ten goede. Misschien is de oppositie bevreesd om positie in te nemen, in het besef dat de baan van meer dan 850.000 mensen in Vlaanderen afhankelijk is van export. De EC heeft berekend dat een stijging van de export met 1 miljard euro 14.000 jobs betekent. Het geopolitieke belang van dit verdrag is evident in een wereld waar de dreiging van het protectionisme toeneemt, waar handelsconflicten en eventuele escalaties zich aandienen. KBC publiceerde nog maar enkele dagen geleden een negatief vooruitzicht over de groei van de Vlaamse economie, waarbij de geopolitieke onzekerheid over handelsakkoorden als een van de donderwolken vermeld wordt. De Vlaamse Regering wil het verdrag snel ratificeren omdat het een goed verdrag is, omdat het, uitgerekend nu, gezien de geopolitieke onzekerheid en het dreigende protectionisme vanwege de VS, een signaal is dat het voluit gaat voor faire en vrije wereldhandel. Vlaanderen wil de leiding nemen. Toen de VS zich terugtrok uit het TPP, wou China de leemte vullen. De Canadese premier Justin Trudeau heeft dan het voortouw genomen in het partnerschap van landen rond de Grote Oceaan, in ieder geval voorlopig zonder de VS. Ook om ervoor te zorgen dat de standaarden goed zijn, is het belangrijk wie de leiding neemt, zoals Vlaanderen wil doen in verdragen met Canada, Japan, Singapore, Vietnam en hopelijk ook met India. Naast het geopolitieke belang hebben de verdragen ook belang voor de welvaart door export. Kortom, als exportland heeft Vlaanderen er alle belang bij een duidelijk signaal te geven en het verdrag snel te ratificeren.

België kan de beslissing maar neerleggen nadat de hele procedure doorlopen is, dus alle parlementen van het land het verdrag ratificeerden en nadat het Europees Hof uitspraak deed. Ook in de federale kamer zal minister van Buitenlandse Zaken Didier Reynders het dossier inleiden. Vlaanderen, Brussel en de federale overheid hebben ICS verwelkomd, maar Brussel en Wallonië gaan

allicht wachten tot de procedure afgelopen is. Op dit moment hebben al tien lidstaten het verdrag geratificeerd. Duitsland zal de procedure nu opstarten, wat symbolisch zeer belangrijk is en veel gewicht in de schaal zal leggen.

De vraag of het verdrag nu al invloed heeft, kan alleen maar genuanceerd beantwoord worden. In 2017 is de uitvoer naar Canada met meer dan 23 percent gestegen. Vorig jaar werd al aangegeven dat het daar wellicht om een soort van psychologisch effect gaat, een anticiperen op CETA. Het is nog te vroeg om conclusies te trekken voor 2018, maar de export naar Canada in januari en februari vertoonde een stijging met 32 percent ten opzichte van dezelfde maanden het jaar voordien. De Kamer van Koophandel heeft berekend dat Vlaamse producten in Canada 5 tot 21 percent goedkoper worden door het afschaffen van de tarifaire belemmeringen. Voorts wijst de minister-president erop dat Canada nog altijd onderhandelt met Mexico en dat NAFTA nog altijd bestaat, ondanks de wisselende uitspraken van de Amerikaanse president Donald Trump. Via Canada krijgt Europa daardoor indirect toegang tot andere markten, zoals de VS en Mexico.

Als de EU regels strenger maakt, dan moeten alle producten die door dit verdrag de unie binnenkomen beantwoorden aan die regels. Asbesthoudende producten zijn al verboden sinds het dispute settlement 135 van de WHO, waarin beslist werd dat volgens artikel 20 van het GATT een land altijd producten mag weigeren ter bescherming van plant, dier en mens. De vrijwaringsclausule van CETA maakt het mogelijk landbouwproducten te beschermen. België heeft die zelfs nog scherper gesteld door te laten bepalen dat het zelfs voor één product de vrijwaring kan invoeren. De overheden hebben afgesproken dat intra-Belgisch te monitoren.

Op het vlak van aanbestedingen moet er in de EU niets veranderen. De markt is hier al geliberaliseerd, de Canadezen krijgen hierdoor geen bijkomende mogelijkheden. In Quebec, waar de grote meerderheid in het parlement voor CETA is, werd er al een wet goedgekeurd die voor Europese bedrijven de toegang tot de markt op landelijk niveau regelt. Nog voor de zomer zal het parlement een wet goedkeuren die ook de openbare aanbestedingen van lokale en regionale overheden openstelt voor Europese bedrijven. Het is aan de bedrijven om de bulletins en sites van die overheden in de gaten te houden en op de hoogte te zijn van aanbestedingen. Vakorganisaties kunnen hen daarbij helpen.

De EC zal tegen 1 juli 2018 voorstellen doen over de werking van ICS, dus over de gedragscode, de selectie en de onafhankelijkheid. Die teksten zullen daarna voorwerp van discussie zijn. In het overleg heeft de EC duidelijk gesteld dat onafhankelijkheid, hoge standaarden en deontologie voorop staan. Voor de toegang van kmo's zijn er ook teksten in voorbereiding.

In het Achmea-arrest zegde het Europese Hof terecht dat binnen de EU het Europese Hof zelf de hoogste rechtsinstantie is en dat er geen arbitrage toegestaan is over de interpretatie van het unierecht. ICS is een geschillenbeslechting buiten de unie en niet bevoegd voor interpretatie van het unierecht. De vraag van België over ICS aan het hof is neutraal. Daar de landsdelen de zaken anders zien, kan België nog geen positie innemen. Negen van de elf andere landen die bij het hof intervenieerden, delen de mening van de Europese Commissie, de Europese Raad, de Belgische Federale en Vlaamse Regeringen dat ICS compatibel is met het unierecht. De minister-president verwacht dat het arrest in die lijn zal liggen. Als dat toch niet het geval mocht zijn, zal het verdrag gesplitst moeten worden in een handelsverdrag en een investeringsbeschermingsverdrag, waarin de bepalingen over ICS dan herwerkt worden. Hij herhaalt wat hij als een van de eersten in Europa gezegd heeft, namelijk dat het verdrag gemengd is daar handel een exclusieve bevoegdheid is en investeringen en

investeringsbescherming gemengde bevoegdheden zijn. In het Singapore-advies heeft het hof dat niet alleen bevestigd, het is zelfs verder gegaan door het onderscheid tussen directe en indirecte investeringen te hanteren.

In september 2018 komen die comités van de ambtenaren voor het eerst samen. Die ambtelijke comités voor regelgevende samenwerking kunnen enkel zelf beslissen over wat hun organisaties aangaat. Ze zullen hun werkzaamheden moeten bekendmaken. Wetten wijzigen komt echter alleen toe aan de parlementaire assemblees. Het akkoord respecteert de bestaande regels in de landen. Over nieuwe regels wordt er informatie uitgewisseld, onder meer over het doel. Dat perkt het parlementaire beslissingsrecht over wetten niet in. Voorts is een negatieve lijst van niet te liberaliseren diensten volgens de minister-president een goede zaak. Een positieve lijst sluit immers diensten uit en is vatbaarder voor discussie en interpretatie. Daarbij komt nog dat de lijst enkel met eenparigheid van stemmen kan worden gewijzigd.

Canada heeft ondertussen de ene conventie van de IAO waar het zich nog niet mee eens verklaard had, ondertekend. Er is een monitoringsysteem zodat de partijen zich houden aan de duurzaamheidsclausules en de arbeidsconventies. De overtredende partij wordt daarop gewezen en daarvan gaat verslag naar de parlementen. Sancties zijn er niet. Een maatschappelijk middenveldforum zal ook rapporten maken die gedeeld worden met alle bevoegde parlementen. Die zullen daarop kunnen reageren. Daarop volgt een geschillenbeslechting door experts in arbeid en milieu. Zo er geen akkoord is, kan dat leiden tot gele en rode kaarten. Canada is een rechtsstaat en heeft al meermaals ICS verdedigd tegen de onafhankelijkheid van lokale, vaak politiek benoemde rechtbanken in de VS. Canada is voor de minister-president een gelijkgestemde partner op het vlak van duurzaamheid en milieu.

De minister-president betwist dat er nog geen enkele vraag beantwoord is en stelt dat er integendeel zeer transparant is gewerkt. De parlementsleden hebben alle mogelijke vragen kunnen stellen aan Europees commissaris Cecilia Malmström, die de vragen ook beantwoord heeft. De Vlaamse Regering heeft ook elke vraag van de Raad van State beantwoord. Volksgezondheid, welzijn en onderwijs zijn zoals al vermeld uitgesloten van het akkoord. Het octrooirecht is een federale aangelegenheid waar de minister-president niet kan op ingaan. Volgens de notice-and-commentprocedure stuurt de EU bij problemen een nota aan Canada dat daar dan commentaar op moet geven. Omgekeerd kan de EU over een Canadese nota informatie vragen aan de lidstaten, maar de unie geeft het antwoord. Als ICS uit NAFTA verdwijnt, overwegen Canada en Mexico om voor hun handelsbetrekkingen een ICS op te richten. Volgens het CETA kan het ICS doorgroeien tot een internationaal hof. Dat staat trouwens ook in het verdrag met Singapore.

Alle parlementen hebben ingestemd met het verdrag betreffende de werking van de EU. Ook de sp.a deed dat trouwens. Daardoor krijgt de EU het mandaat om inzake handel de wereldspeler namens de lidstaten te zijn. Donald Trump zou niets liever hebben dan dat de Europese landen uit elkaar gespeeld worden. Samen ageren is net de sterkte van de EU, maar het is evident dat een lidstaat of een politieke partij nooit 100 percent krijgt wat hij of zij wil. De besluitvorming is gemeenschappelijk, de waarden grotendeels gedeeld. In de visienota van Vlaanderen op de EU wordt als grote voordeel vermeld dat de EU een wereldspeler is inzake klimaat en inzake vrijhandel. Voor de minister-president mag de unie, zoals het trouwens ook in die nota staat, een actievere factor worden van vrede en stabiliteit wereldwijd. Het is een illusie dat een van de lidstaten alleen, zelfs de grootste, dezelfde rol kan spelen. De Britse premier Theresa May mag dan wel zeggen dat ze Groot-Brittannië opnieuw 'global' zal maken, de bilaterale verdragen die zij zal afsluiten, zullen een totaal andere impact hebben dan die

van de EU. Hij roept iedereen op consequent te zijn: ofwel vindt een partij dat die unie dat niet moet doen, ofwel aanvaardt ze de gevolgen ervan, namelijk dat de unie handelsverdragen sluit. Wel moeten alle parlementen en regeringen van bij het begin alert toezien op de vorderingen. De Waalse collega's hebben dat niet gedaan en ze waren verrast over de teksten.

Zijn departement heeft vier grote evenementen georganiseerd en brengt systematisch alle belanghebbenden, tot gemeenten en provincies toe, voorafgaand op de hoogte en luistert naar hun opmerkingen. Voorafgaand heeft het Departement Buitenlandse Zaken ook een algemene enquête georganiseerd. Middenveldorganisaties werden gehoord en zelfs ontvangen op het kabinet. Vlaanderen heeft samen met de Europese Commissie een studie georganiseerd onder toezicht van de IAO over de arbeidsstandaarden in internationale handels- en investeringsakkoorden.

Tot slot geeft de minister-president een pluim aan het Vlaams Parlement en spreekt hij tegen dat er onvoldoende dialoog zou geweest zijn. Het parlement heeft vaak over de kwestie gedebatteerd, het heeft 5 resoluties en 2 moties goedgekeurd. De minister-president werd tweemaal geïnterpelleerd en er werden hem 51 vragen om uitleg en 10 schriftelijke vragen gesteld. Voorts zijn er 76 verslagen over werkzaamheden, werden er 5 beleidsdocumenten bezorgd en zijn er diverse hoorzittingen geweest. Vroeger passeerden handelsverdragen hier zonder discussie. Dat er nu wel een debat is, is een goede zaak, onder meer om de talrijke misvattingen, ook bij de publieke opinie, uit te klaren. Hij dankt ook de oppositie daarvoor. Hij heeft zelf bij de Europese Commissie aangedrongen op openheid, op leeskamers zodat alle parlementsleden de voortgang konden volgen. Hij heeft alle respect voor drukings- en actiegroepen, maar in een representatieve democratie beslist uiteindelijk het parlement.

2.3. Replieken van de leden en bijkomende antwoorden van de minister-president

Wouter Vanbesien vindt dat een parlement inderdaad grote fundamentele debatten moet voeren, maar dat het ook de nuance moet opzoeken. Hij houdt niet van de polarisering dat tegenstanders protectionisten zijn en enkel voorstanders het goed voor hebben met de werknemers. Hij is tegen protectionisme, dus het weren van buitenlandse goederen en het afschermen van de eigen economie, maar voor het reglementeren van de handel zodat die eerlijk is. CETA heeft goede en slechte kanten. Omdat het een internationaal verdrag is kan een parlement er niets aan wijzigen en moet het dat verdrag integraal goed- of afkeuren.

Uiteraard moet Europa een belangrijke rol spelen en kan Vlaanderen via Europa wegen op de werelddebatten. Dat betekent echter niet dat het Vlaams Parlement automatisch akkoord moet gaan met wat het Europees Parlement en de Raad van Ministers goedkeuren. Hij is het er dus niet mee eens dat zijn vragen te technisch of te detaillistisch zijn. Ze gaan over essentiële zaken, zoals de vraag of ICS wel nodig is. Hij twijfelt of er volwaardige, onafhankelijke rechters zullen aangewezen worden, die van ICS een meerwaarde maken voor de rechtssystemen in Europa en Canada. Of ICS compatibel is met de Europese verdragen, is geen detail, geen technische kwestie, maar fundamenteel. Hij roept het parlement op de uitspraak af te wachten en te respecteren. Afdwingbare milieunormen, arbeidsrechten en duurzame ontwikkelingsdoelen zijn evenmin details. Dat er rapporten over gedeeld worden, stelt hem niet gerust. Ook op dat vlak is afdwingbaarheid nodig.

Voor *Güler Turan* is dit debat een farce. De minister-president heeft niet naar haar vragen geluisterd en dat blijkt ook uit zijn antwoorden. Toch toonde hij zich teleurgesteld omdat de oppositie geen standpunt inneemt maar durft vragen te

stellen. Dit parlement heeft over de kwestie genoeg vragen gesteld, genoeg initiatieven genomen en hoorzittingen gehouden, maar antwoorden heeft het ruimschoots onvoldoende gekregen. Daarom stelt de oppositie de vragen nu opnieuw aan wie het hoort te weten, namelijk de regering. De minister-president waagt zelfs de uitspraak van het Hof Van Justitie te voorspellen. Verschillende rechters en hun associaties zeggen echter dat er wel degelijk een probleem is omdat er in het verdrag niet expliciet vermeld staat dat het ICS niet bevoegd is om het unierecht te interpreteren, terwijl het wel over ander Europees recht mag oordelen. Het is aan het Europees Hof om te bepalen of de overwegingen in de Achmea-zaak hier ook gelden, niet aan Didier Reynders of aan Geert Bourgeois. Dat de minister-president zo zeker is van zijn zaak, doet vermoeden dat er politieke druk zal worden uitgeoefend op het hof of dat hij meer weet dan het parlement.

De minister-president geeft geen lijst van de wetten die moeten worden gewijzigd, noch van de samenstelling, werking en bevoegdheid van het bindend comité. Als het parlement dan toch zijn volledige vrijheid behoudt, waarom moeten er dan bepaalde zaken voorafgaand afgestemd worden? De minister-president reageerde niet op de vragen over de kritieken van de Raad van State. Nieuwe wetten die België moet invoeren, publicatie van overheidsopdrachten, zet de minister-president weg als federale materies. Dat hij echter de oppositie als protectionist betitelt, is onterecht. Vanaf de eerste bespreking zegt de spreekster al dat de sp.a voor handelsverdragen is, maar ze moeten wel vrij en eerlijk zijn. De minister-president neemt die uitspraak op een sloganeske wijze over, maar vergeet de bindende maatregelen die daar onontbeerlijk voor zijn.

Kortom, het interesseert de grootste partij in de Vlaamse Regering niet welke kritieken de Raad van State geeft. Dat schuift ze door naar de Federale Regering. De Vlaamse Regering is enkel geïnteresseerd om net voor de verkiezingen nog een communautaire zet te doen. De sp.a zal deze algemene beschouwingen alsook de vele vragen herhalen in de plenaire vergadering.

Minister-president *Geert Bourgeois* beklemtoont dat hij niet meer deed dan repliceren en zijn mening toelichten, maar verweet niemand iets en polariseerde evenmin. Hij noteert dat de oppositie tegen protectionisme is, iets wat dit verdrag net afbouwt. Het Vlaams Parlement is inderdaad autonoom en moet het Europees Parlement niet klakkeloos volgen. Het heeft de volheid van bevoegdheid om te beslissen. Zelden of nooit werd er zo uitvoerig gedebatteerd over dergelijke aangelegenheid.

De minister-president citeert een passage over ICS uit het verdrag: "De leden van het Gerecht voldoen aan alle gestelde eisen om in hun onderscheiden landen rechterlijke ambten te bekleden of staan bekend als kundige rechtsgeleerden. Zij beschikken over aantoonbare ervaring op het gebied van internationaal publiekrecht. Het is wenselijk dat zij met name op het gebied van internationaal investeringsrecht, internationaal handelsrecht en geschillenbeslechting in het kader van internationale investerings- of internationale handelsovereenkomsten over deskundigheid beschikken. Zij worden benoemd (...)". De onafhankelijkheid van die mensen wordt verzekerd. Het gaat om mensen die geacht worden rechterlijke ambten te kunnen uitvoeren en die bijhorende kwalificaties hebben.

Het verdrag stelt ook duidelijk dat het ICS-gerecht niet bevoegd is de wettigheid van een maatregel waarvan wordt gesteld dat hij een schending van de overeenkomst vormt, te toetsen aan de interne wetgeving van een partij bij de overeenkomst. Dat ICS niet mag toetsen aan het unierecht, zorgt voor een wezenlijk verschil ten opzichte van de Achmea-zaak. Als jurist verwacht hij dus dat het hof er geen schending van het unierecht in zal zien, net als negen andere landen, de EC en de Raad van Ministers dat denken. De minister-president kan

zich echter vergissen. Als de uitspraak anders is, zal het verdrag, dat ondeelbaar is, herbekeken worden. Hij denkt dat in dat geval een splitsing in een handelsverdrag en een investeringsbeschermingsverdrag de beste oplossing is. Hij besluit dat pas nadat alle parlementen de procedure doorlopen hebben, België zijn beslissing zal kunnen neerleggen.

Voor *Ward Kennes* is de minister-president ingegaan op alle punten die hij aankaartte. Hij is het ermee eens dat het parlement het debat grondig gevoerd heeft en dat alle standpunten aan bod kwamen. Het debat zal nog in andere gremia gevoerd worden.

Güler Turan vraagt zich af waar dat debat dan over zal gaan: over de historische fout die hier gemaakt werd? Ze heeft begrepen dat het federale niveau de beslissing niet zal neerleggen zo lang er geen advies is van het Hof van Justitie. Wat is dan de juridische meerwaarde van een snelle stemming door dit parlement? Ze zal een lijst maken van alle vragen die niet beantwoord zijn, ook van *Ward Kennes* trouwens. Als het Hof van Justitie ICS incompatibel verklaart met het unierecht, dreigt het Vlaams Parlement gezichtsverlies te lijden als het al geratificeerd heeft, want het was België zelf dat de vraag gesteld heeft.

Minister-president *Geert Bourgeois* neemt aan dat het Waals Parlement wacht op de beslissing van het Hof van Justitie, maar zeker is dat niet. Op zich hoeft België niet op die uitspraak te wachten om zijn beslissing neer te leggen, maar het kan maar neerleggen als elk van de parlementen het verdrag geratificeerd heeft.

Rik Daems, voorzitter, constateert dat er kan worden overgegaan tot de stemming. *Güler Turan* meldt hierop dat zij twee amendementen indient. Zij heeft dat niet eerder gedaan omdat zij ervan uitging dat er nog een bijkomende vergadering zou zijn.

Rik Daems, voorzitter, vestigt er de aandacht op dat in het derde lid van artikel 69 van het Reglement van het Vlaams Parlement wordt bepaald dat amendementen op ontwerpen van decreet houdende instemming met verdragen die er rechtstreeks toe strekken de inhoud van een verdrag te wijzigen, onontvankelijk zijn.

Hij geeft voorts nog mee dat hij er als commissievoorzitter voor gekozen heeft om niet deel te nemen aan het debat, maar dat hij dat in de plenaire vergadering wel zal doen.

Güler Turan zegt dat de amendementen niet over de inhoud van het verdrag gaan, maar over de timing. Als ze niettemin onontvankelijk worden geacht, wenst zij de motivering daarvoor te kennen.

Rik Daems, voorzitter, stelt daarop een korte schorsing voor, zodat de amendementen kunnen worden rondgedeeld en op hun ontvankelijkheid worden beoordeeld. Als ze ontvankelijk worden bevonden, kan er vervolgens over worden gestemd.

Na de schorsing, stelt de commissievoorzitter voor om tot de stemmingen over te gaan.

3. Stemmingen

3.1. Artikelsgewijze stemming

Artikel 1

Artikel 1 wordt zonder opmerkingen aangenomen met 8 stemmen tegen 3.

Artikel 2

Een amendement, voorgesteld door Güler Turan, Tine Soens en Wouter Vanbesien, strekt ertoe aan punt 1° toe te voegen: "zodra het Europees Hof van Justitie een antwoord heeft geformuleerd op de prejudiciële vraag van België over de compatibiliteit van het investment court system met het Europees recht en bevestigt heeft dat dit compatibel is" (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1512/3, amendement nr. 1).

Amendement nr. 1 wordt verworpen met 9 stemmen tegen 3.

Een amendement, voorgesteld door Güler Turan, Tine Soens en Wouter Vanbesien, strekt ertoe de tekst van punt 2° te vervangen door: "2° de wijzigingen die zullen worden aangenomen op voorwaarde dat het Vlaams Parlement voldoende op voorhand ter kennis wordt gesteld van de voorgestelde wijzigingen en er zich niet uitdrukkelijk tegen verzet heeft.". (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1512/3, amendement nr. 2).

Amendement nr. 2 wordt verworpen met 9 stemmen tegen 3.

Artikel 2 wordt aangenomen met 9 stemmen tegen 3.

3.2. Stemming over het geheel

Het ontwerp van decreet houdende instemming met de Brede Economische en Handelsovereenkomst (CETA) tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en Canada, anderzijds, ondertekend te Brussel op 30 oktober 2016 en met het gezamenlijk interpretatief instrument, wordt eveneens aangenomen met 9 stemmen tegen 3.

Rik DAEMS,
voorzitter

Karl VANLOUWE
Güler TURAN
Herman DE CROO,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

CETA	Comprehensive Economic and Trade Agreement
EC	Europese Commissie
EU	Europese Unie
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade
IAO	Internationale Arbeidsorganisatie
ICS	investment court system
IKW	interkabinettenwerkgroep
ISDS	investor-state dispute settlement
kmo	kleine of middelgrote onderneming
Mercosur	Mercado Común del Sur
NAFTA	North American Free Trade Agreement
ngo	niet-gouvernementele organisatie
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
TPP	Trans-Pacific Partnership
Voka	Vlaams netwerk van ondernemingen
VS	Verenigde Staten
WHO	Wereldhandelsorganisatie